

Pracovný materiál Kancelárie Rady na rokovanie Rady dňa 22. 2. 2023

Správa o kontrole dodržiavania povinností podľa zákona č. 264/2022 Z. z.

Podnet na preverenie č.: PGO-RPMS/2023/00092 (predch. č. PGO-RPMS/2022/00304)

Programová služba: Dvojka

Vysielateľ: Rozhlas a televízia Slovenska

Číslo licencie: TD/2

Na základe záverov uvedených v správe Kancelária Rady pripravila nasledujúce uznesenie:

Návrh uznesenia:

Rada pre mediálne služby (ďalej len „Rada“) ako orgán príslušný podľa § 109 ods. 1 až 4 a § 110 ods. 2 písm. e) zákona č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách (ďalej len „zákon č. 264/2022 Z. z.“) postupom podľa § 150 zákona č. 264/2022 Z. z. preverila podnet na preverenie evidovaný pod č. PGO-RPMS/2023/00092 (predch. č. PGO-RPMS/2022/00304) smerujúci voči vysielaniu programovej služby Dvojka vysielateľa Rozhlas a televízia Slovenska a uznala podnet na preverenie podľa ustanovenia § 150 ods. 13 zákona č. 264/2022 Z. z. za **neopodstatnený**.

Úloha:

Kancelária Rady oznámi podávateľovi podnetu na preverenie výsledok preverenia podnetu.

T: 6. 3. 2023

Z: PgO

Kancelária Rady pre mediálne služby

Pracovný materiál Kancelárie Rady na rokovanie Rady pre mediálne služby
dňa 22. 2. 2023

Podnet na preverenie č. PGO-RPMS/2023/00092 (predch. č. PGO-RPMS/2022/00304)
zaevidovaný dňa 7. 12. 2022

Podávateľ: fyzická osoba

Predmet podnetu: Experiment

Deň a čas vysielania: 5. 12. 2022 o cca 21.32 hod.

Označenie podľa JSO: 12

Programová služba: Dvojka

Vysielateľ: Rozhlas a televízia Slovenska

Číslo licencie: TD/2

Dátum: 15. 2. 2023

OBSAH PODNETU:

„Týmto emailom chcem podať sťažnosť a vyjadriť svoje rozhorčenie kvôli programu na televíznom kanáli Dvojka, s názvom Experiment (Aký má pôvod homosexualita?), zo dňa 5.12.2022, ktorý viedol moderátor Gregor Mareš. Som pobúrený názorovou nevyváženosťou tohto programu a jednostrannou LGBT propagandou, ktorú tento program nekriticky prevzal. Dôrazne sa ohradzujem voči tomu, aby RTVS, ktorá je financovaná aj z mojich daní, sa stala propagandistickou platformou LGBT aktivistov. Program prezentoval teóriu „rodovej identity“ ako vedecky podloženú teóriu, pričom moderátor nie len že opomenul spochybníť vyjadrenie svojich hostí, ktoré už na prvé počutie boli v príkrom rozpore s vednou disciplínou biológia alebo elementárnou logikou (viď príklady na konci mailu), ale na moje najväčšie prekvapenie nepoložil ani doplňujúce otázky na takéto problematické vyjadrenia hostí programu. Takýto nekritický postoj moderátora nemá nič spoločné ani s kvalitnou žurnalistikou, ale ani s vedeckou diskusiou (keďže hosťami programu boli „vedci“). To by už rovno mohli vyhlásiť v programe RTVS, že gulatnosť zeme je otázkou názoru. Ak to bolo kvôli jeho odbornej nepripravenosti a neschopnosti orientovať sa v danej problematike, mal možnosť pozvať názorového oponenta – čo však nespravil. Verejná diskusia v demokratickej spoločnosti musí nutne prebehnúť aj o takých témach. Lenže práve neschopnosť alebo neochota mainstream médií moderovať takúto verejnú diskusiu má za následok, že ľudia čoraz menej dôverujú mainstream médiám. Nadobúdajú dojem, že teória „rodovej identity“ sa stáva v RTVS podobne nespochybniteľnou „vedeckou teóriou“, akým bol marxizmus za čias totality, v tejto téme bola verejná diskusia pro-kontra absolútne neprípustná. Z vyššie uvedených dôvodov žiadam RVR o riadne preskúmanie môjho podnetu a o vyvodenie zodpovednosti voči RTVS.“

Podávateľ ďalej uvádza niekoľko údajných citátov z programu:

„Zopár citátov z programu:

1:30 hosť vymenúva „rôzne formy vzdialovania sa“ ako prejav násilia

11:49 ...sexuálna identita NIE JE premenlivá, je stabilná v čase... (versus citácia 19:50 a 21:10)

12:20 ...baša identita nemusí byť v súlade s našim biologickým pohlavím...

14:30 ...ohľadom rovnakopohlavných rodičov vnímame ten stereotyp, že nedokážu poskytnúť deťom rolové modely... (to predsa nie je stereotyp ale preukazaný vedecký fakt)

15:10 ...deti (rovnakopohlavných párov) nestrácajú v rámci svojho vývinu nič, čo potrebujú, dokonca vo viacerých ohľadoch sú gejovia, lesby, bisexuálni ľudia a trans ľudia oveľa lepšie pripravení na rodičovstvo...

19:50 ...když delali studie, které mapovali stabilitu sexuální orientace ... u homosexuálů a bisexuálů se to může měnit ... tam to vypadá, že je to mnohem fluidnější a ta sexuální orientace během života sa vyvíjí (versus ten istý hosť 21:40)

21:40 ...u té orientace – to je něco, co máme stabilne daní...

24:15 ...normální jsou všichni sexuální orientace, protože se všichni vyskytují... (podľa tejto logiky určitá sexuálna orientácia je preto normálna, lebo existuje: ergo – normálne je všetko čo existuje. Ale načo nám potom zdravotníctvo a psychológia?)

Ako vidno z uvedených citátov, z programu absentovali čo i len náznaky zdravého úsudku a kritického myslenia, pričom hosťami programu boli „vedci“.

PRÁVNE VÝCHODISKÁ POSUDZOVANIA:

Zákon č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách

§ 25 písm. a): „Vysielaťel, ktorý nepodlieha samoregulačnému mechanizmu zapísanému do evidencie podľa tohto zákona, regulujúcemu aj oblasť všestrannosti informácií, názorovej plurality a objektívnosti a nestrannosti programov, je povinný

a) zabezpečiť všestrannosť informácií a názorovú pluralitu v rámci vysielanej programovej služby.“

ANALÝZA – stanovisko Kancelárie Rady pre mediálne služby:

Podávateľ namietal názorovú nevyváženosť a „jednostrannú LGBT propagandu“ v odvysielanom programe *Experiment*.

Zaoberali sme sa otázkou, či posudzovaný program možno označiť za aktuálnu publicistiku a posudzovať ho z toho dôvodu podľa ustanovenia § 25 písm. b) zákona č. 264/2022 Z. z.

Podľa § 8 ods. 4 zákona č. 264/2022 Z. z. je aktuálna publicistika program tematicky spätý so spravodajstvom, ktorý obsahuje komentáre k správam a udalostiam, analýzy vývoja, politické stanoviská k udalostiam alebo názory politikov na jednotlivé témy.

Program *Experiment* je vysielateľom charakterizovaný ako publicistický program – „talk show o vede s Gregorom Marešom“. Ide o magazín venujúci sa témam zo sveta vedy a techniky (napr. medicína, geológia, astronómia, fyzika, jadrová energetika, demografia atď.). Program má formát rozhovorov moderátora G. Mareša s odborníkmi a špecialistami z daného vedecko-technologického oboru prítomnými v štúdiu. Každý diel relácie je venovaný jednej téme a pozostáva z rozhovorov spravidla s dvoma hosťami – buď ide o dva rozhovory vysielané po sebe (v rámci jedného dielu programu venovanému jednej téme), alebo (v menšom počte doposiaľ odvysielaných dielov) jeden rozhovor s dvoma hosťami v štúdiu súčasne.

Na základe vzhľadnutí viacerých dielov programu sa domnievame, že zámerom tvorcov programu je priblížiť a zrozumiteľne podať vybranú tému laickému divákovi a predostrieť mu doposiaľ známe vedecké fakty, príp. hypotézy, s ktorými vedci pracujú. Primárnym cieľom programu podľa nás nie je prezentácia sporných vedeckých otázok a sprostredkovanie názorovej polemiky na ne.

Namietaný diel programu (podtitul *Aký má pôvod homosexualita?*) sa venoval téme homosexuality a rodových otázok. Pojednával o evolučnom pôvode homosexuality, o tom, ako sa líši pohlavie od rodu, čo hovorí veda na zmenu sexuálnej orientácie a výchovu detí páriami rovnakého pohlavia a ako LGBTIQ+ ľudia vychovávajú deti na Slovensku.

Hosťami programu bola psychologička zaoberajúca sa výskumom identity menšín Mgr. Jana Fúsková, PhD. z Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave (predtým Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV) a vedecká výskumníčka zaoberajúca sa evolučnou biológiou Mgr. Lenka Příplatová, PhD. z Prírodovedeckej fakulty Karlovej univerzity v Prahe a Filozofického ústavu AV ČR.

Domnievame sa, že monitorovaný program nemožno považovať za program tematicky spätý so spravodajstvom. Hoci v programe sa zmieňuje aj teroristický útok na príslušníkov LGBTIQ+ komunity na Zámockej ulici v Bratislave, ktorý sa odohral v októbri 2022 a vyvolal vlnu záujmu o tému postavenia LGBTIQ+ ľudí v spoločnosti, program sa tejto udalosti nevenoval priamo a udalosť bola v ňom zmieňovaná iba okrajovo ako extrémny príklad netolerantnej spoločenskej atmosféry a odmietania týchto ľudí majoritou.

Vychádzajúc z uvedeného, namietaný program nepovažujeme za aktuálnu publicistiku a preto sme ho neposudzovali na základe § 25 písm. b) zákona č. 264/2022 Z. z. z toho pohľadu, či vysielateľ zabezpečil objektivnosť a nestrannosť programu aktuálnej publicistiky, ale posudzovali sme ho na základe ustanovenia § 25 písm. a) zákona č. 264/2022 Z. z., teda skúmali sme, či vysielateľ zabezpečil všestrannosť informácií a názorovú pluralitu v rámci vysielanej programovej služby.

Ako prvý bol v rámci programu odvysielaný rozhovor s psychologičkou J. Fúskovou. Úvodná časť rozhovoru sa týkala nepriaznivého postavenia LGBTIQ+ menšiny na Slovensku. Fúsková poukázala na kultúrnu podmienenosť nášho negatívneho vzťahu k sexuálnym menšinám, ktoré

sú vystavované inštitucionálnemu aj spoločenskému násiliu (pojem *násilie* Fúsková používa aj na pomenovanie nie výlučne fyzických aktov). To potom môže prerásť až do fyzických útokov (útok na Zámockej). Situácia na Slovensku bola porovnávaná zo Švédskom, kde je vysoká podpora pre LGBTIQ+ menšinu daná najmä dlhotrvajúcou inštitucionálnou podporou zo strany štátu, ale napr. aj švédskych cirkví. Fúsková sa vyjadrila aj k vplyvu slovenskej cirkvi, ktorej postoj podľa nej významne vplýva na veľkú časť spoločnosti. Cirkev spolu s politikmi a médiami určujú tón a rámec verejného diškurzu o téme. Uviedla, že napr. v prípade reakcie na fyzické ataky by stačilo jasné odmietnutie násilia.

Vyjadrila sa tiež k nízkej podpore práv LGBTIQ+ medzi mladými ľuďmi. Podľa nej môže byť dôvodom klamlivý pocit vychádzajúci z prezentácie queer ľudí v online prostredí a médiách a tiež veľká polarizácia v spoločnosti.

V ďalšej časti rozhovoru bol vysvetlený rozdiel medzi pohlavím a rodom. *Pohlavie* je biologicky determinované a väčšina z nás ho má jasne určené. *Rod* je determinovaný sociálne a kultúrne a súvisí s našou identitou. Je to spoločnosťou vytvorený súbor znakov a charakteristík toho, čo je to *mužské* a čo *ženské*. Podľa Fúskovej však namiesto striktné vymedzených dvoch kategórií možno hovoriť skôr o spektre toho, ako sa môžeme prejavovať, prežívať sa a cítiť vo vlastnom tele. Identita je niečo, čo je hlboko zvnútornené a stabilné v čase a nemusí byť v súlade s našim pohlavím.

V závere boli predmetom rozhovoru alternatívne formy rodičovstva. Fúsková uviedla, že na Slovensku prevládajú voči takýmto formám predsudky a nedôvera voči tomu, či takéto rodičovstvo dokáže dieťaťu poskytnúť mužsko-ženské rolové modely. Fúsková k tomu uviedla, že deti majú počas dospievania okolo seba okrem svojich rodičov celú skupinu ďalších ľudí, od ktorých môžu tieto rodové modely preberať a v rámci svojho vývinu nestrácajú nič. Fúsková na záver uviedla, že podľa nej by sa dokonca dalo povedať, že gejovia, lesby, bisexuálni alebo trans ľudia sú vo viacerých prípadoch oveľa lepšie pripravení na rodičovstvo, pretože ide o ekonomicky stabilné páry, pre rodičovstvo sú rozhodnutí a pripravujú sa naň.

Po krátkom video predstavení nasledoval rozhovor s evolučnou biologičkou L. Příplatovou.

V úvode sa moderátor pýtal na evolučné vysvetlenie homosexuality. Příplatová uviedla, že homosexualita je pravdepodobne určitá životná stratégia nepriameho predávania génov. Predpokladá sa, že evolučnou úlohou homosexuálnych mužov je materiálna podpora potomkov svojich súrodencov, čím sa predávajú a ochraňujú aj gény týchto mužov a celého vlastného rodu.

Příplatová rozlišuje medzi mužskou a ženskou homosexualitou. Uviedla, že výskumy na génovej úrovni smerujú skôr k preukázaniu mužskej homosexuality. Predpokladá sa preto, že žena má svoju sexuálnu orientáciu determinovanú skôr sociálne a v priebehu života sa môže vyvíjať. Mužská homosexualita je v priebehu života stabilná a zdá sa, že to nie je voľba, čoho dôkazom má byť aj nefunkčnosť tzv. konverznej terapie. Napriek tomu, že sexualita má nejakú fluidnú zložku, nezdá sa, že by bolo možné zmeniť ju výchovou.

Homosexualita je podľa Příplatovej hojne zastúpená aj živočíšnej ríši. Upozorňuje však, že je nebezpečné používať tento argument v prospech práv pre homosexuálov, pretože v prírode sa vyskytuje napr. aj infanticida, čo je zabíjanie potomkov. Na otázku moderátora, či je možné označiť nejakú zo sexuálnych identít za normálnu a prirodzenú Příplatová uviedla, že všetky sú prirodzené, pretože existujú. Uviedla, že homosexualita je menšinová orientácia, ale to je napr. aj výskyt modrých očí, hoci z hľadiska určitých skutočností môžu byť modré oči považované za nevýhodné (náchylnosť na poškodenie v dôsledku slnečného žiarenia). Dotkla sa tiež argumentu, že keby boli všetci homosexuáli, ľudstvo by sa prestalo rozmnožovať a vymrelo by. Poukázala pritom na jav, tzv. frekvenčnú závislú selekciu, keď nejaká adaptácia je výhodná iba v určitom percente populácie.

Podávateľ namietal nevyváženosť programu a to, že program prezentoval „teóriu rodovej identity“ ako vedecky podloženú teóriu.

Hostami v programe boli dve odborníčky, ktoré sa témou zaoberajú a informácie, ktoré v programe zazneli boli prezentované ako vedecké poznatky o danej téme. Informácie týkajúce sa pohlavia, rodu a identity (resp. rodovej identity) v programe prezentovala psychologička J. Fúsková. Tá bola v programe predstavená ako odborníčka zaoberajúca sa výskumom identity menších. Ako sme spomenuli vyššie, Fúsková rozlišuje medzi *rodom*, *pohlavím* a *identitou*. *Pohlavie* je biologicky determinované, *rod* je determinovaný sociálne a kultúrne. *Identita* je hlboko znútornené prežívanie stabilné v čase, ktoré nemusí byť v súlade s našim pohlavím. Namiesto striktno vymedzených dvoch kategórií však podľa nej možno hovoriť skôr o spektre toho, ako sa môžeme prejavovať, prežívať sa a cítiť vo vlastnom tele.

V súvislosti s podávateľovou námietkou, že „teória rodovej identity“ je nepodložená teória sme sa pozreli na dostupné informácie súvisiace s touto témou a s názormi prezentovanými v programe.

Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) označuje *rod* (gender) za sociálny konštrukt, ktorý sa vzťahuje ku charakteristike žien, mužov, dievčat a chlapcov. Podľa Svetovej zdravotníckej organizácie *rod* zahŕňa normy, vzorce správania a role toho, čo znamená byť ženou, mužom, chlapcom a dievčaťom, ako aj vzťahov medzi nimi navzájom. Ako sociálny konštrukt sa *rod* líši od spoločnosti k spoločnosti a môže sa meniť v čase.

Podľa Svetovej zdravotníckej organizácie *rod* interaguje, ale odlišuje sa od *pohlavia* (sex), ktoré sa vzťahuje k odlišným biologickým a psychologickým charakteristikám žien, mužov a intersexuálnych osôb, ako sú chromozómy, hormóny a reprodukčné orgány. *Rod* a *pohlavie* súvisia, ale odlišujú sa od *rodovej identity*. *Rodová identita* sa vzťahuje k vnútornému individuálnemu prežívaniu svojho rodu, ktorý môže, ale nemusí korešpondovať s fyziológiou tejto osoby alebo určeným pohlavím pri narodení.¹

Na webovom portáli jedného z najprestížnejších vedeckých magazínov *Nature* sme zaznamenali editoriál z roku 2018, ktorý bol kritikou návrhu amerického ministerstva zdravotníctva (z čias administratívy D. Trumpa) zaviesť právnu definíciu, podľa ktorej by sa to, či je niekto muž alebo žena určovalo výlučne a nemenne na základe pohlavných orgánov, s ktorými sa človek narodil, resp. genetickým testovaním. Autori editoriálu pri svojej kritike uvedeného návrhu vychádzali z „dosiahnutého pokroku“ a „odborného konsenzu“ v otázkach chápania rozdielov medzi *pohlavím* (kategória založená na vnútorných a vonkajších telesných charakteristikách) a *rodom* (sociálny a kultúrny konštrukt súvisiaci s biologickými rozdielmi). Autori kritizovali, že navrhovaná právna definícia nemá žiadnu oporu vo vede a argumentovali, že výskumná a lekárska komunita dnes už vidí pohlavie komplexnejšie ako len v kategóriách mužské-ženské a rod vníma ako spektrum, ktoré zahŕňa transrodových ľudí a ľudí, ktorí sa neidentifikujú ani ako muž, ani ako žena.²

Kritici otázok súvisiacich s *pohlavím*, *rodom* a *rodovou identitou* a ich definície, resp. s konceptom rodovej rovnosti, hovoria o tzv. „rodovej teórii“, alebo „rodovej ideológii“ („gender ideológii“).

---

¹ https://www.who.int/health-topics/gender#tab=tab_1

² <https://www.nature.com/articles/d41586-018-07238-8>

Počiatky kritiky a odporu voči konceptu *gender* podľa názoru mnohých autorov vychádzajú z prostredia katolíckej cirkvi a sú reakciou na dianie na pôde OSN v 90-tych rokoch, keď OSN začala uznávať a ochraňovať sexuálne a reprodukčné práva.³

Katolícka cirkev považuje tzv. rodovú teóriu za „vážnu hrozbu pre šírenie učenia Cirkvi i jej samotné chápanie“. Ako konkurenčný koncept ponúka tzv. kresťanskú antropológiu človeka, ktorá vychádza z pozícií teológie, kresťanskej filozofie a učenia katolíckej cirkvi. Tento koncept hovorí o tom, že *rod* je len spoločenským vyjadrením telesného pohlavia a v podstate tak ide o synonymum pojmu *pohlavie*.⁴

Pojem tzv. „rodová ideológia“ („gender ideológia“), čo je pojem používaný kritikmi konceptu *gender*, niektorí autori označujú za „konšpiračnú teóriu“, ktorá je naratívom o údajnom sprisahaní alebo koordinovanom útoku (najmä zo Západu) s cieľom zničiť „tradičné hodnoty“ a „tradičnú rodinu“. V slovenských podmienkach sa pojem začal vyskytovať od roku 2011 a používal sa napr. v rámci kritiky Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násilí na ženách a domácomu násilíu a o boji proti nemu, známemu ako Istanbulský dohovor.⁵

*

Podávateľ namietal jednostrannosť programu, resp. „jednostrannú LGBT propagandu“. Domnievame sa, že témy ohľadne rodových otázok, výskumu homosexuality a postavenia sexuálnych menšín v spoločnosti boli v rámci programu spracované odborne a kompetentne. Hostky programu J. Fúsková a L. Příplatová sa v programe k daným témam vyjadrovali z titulu svojej odbornosti a kvalifikácie. Ich argumenty vychádzali z ich expertízy a opierali sa o výskum v danej oblasti.

V súvislosti s povinnosťou vysielateľa zabezpečiť všestrannosť informácií a názorovú pluralitu v rámci vysielanej programovej služby chceme pripomenúť, že vysielateľ na programovej službe *Dvojka* ponúka napr. aj diskusný program *Do kríža*, ktorý si kladie za cieľ prezentovať témy a otázky z kresťanského resp. konzervatívneho hľadiska. Dňa 8. 6. 2022 bol odvysielaný diskusný program *Do kríža* na tému „Prečo sú rodina a gender v konflikte?“, kde bol vytvorený priestor pre diskusiu o koncepte *gender* aj pre kritikov tohto konceptu a v relácii aj zaznela kritika tohto konceptu.⁶ Vzhľadom na to, že existencia témy *gender* nie je viazaná na obmedzené časové obdobie a je témou, ktorá vo verejnej diskusii na Slovensku pretrváva dlhodobo, zastávame názor, že iný pohľad na koncept *genderu* bol prezentovaný v primeranom rozsahu a relevantnej časovej súvislosti s predmetnou reláciou *Experiment*.

V súvislosti s námietkou jednostrannosti programu chceme uviesť, že v programe odvysielané informácie a vysvetlenie pojmov pohlavia, rodu a rodovej identity (a rozdielov medzi nimi) bolo vo všeobecnosti v súlade s definíciami Svetovej zdravotníckej organizácie a názory, ktoré boli v programe prezentované, vzhľadom na vyššie citované zdroje (WHO, časopis *Nature*) sú v odbornej obci široko prijímané a nemožno ich považovať za marginálne alebo menšinové.

Podávateľ vypíchol niekoľko odvysielaných vyjadrení, ktoré podľa neho preukazujú absenciu „čo i len náznakov zdravého úsudku a kritického myslenia“. Poukázal na ich údajnú nelogickosť a protirečivosť.

³ https://en.wikipedia.org/wiki/Anti-gender_movement

⁴ <https://www.kbs.sk/pdf/BISKONF/VIAntGend2015.pdf>; <https://blog.postoj.sk/41944/istanbulsky-dohovor-ako-nastroj-sirenia-gender-ideologie>

⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Anti-gender_movement; https://sk.wikipedia.org/wiki/Rodov%C3%A1_ideol%C3%B3gia

⁶ Program je dostupný na <https://www.rtv.s.sk/televizia/archiv/15289/332171>.

S ohľadom na uvedenú námietku chceme upozorniť, že viaceré odvysielané informácie (najmä tie ohľadne pôvodu homosexuality prezentované evolučnou bioložkou L. Příplatovou) neboli prezentované ako konečné a preukázané fakty, ale ako hypotézy a teórie vychádzajúce z aktuálnych vedeckých poznatkov a zachytávajúce aktuálny stav vedeckého poznania v danej téme. Bolo podľa nás zrejmé, že viaceré otázky sú predmetom pokračujúceho vedeckého výskumu:

- „*Je to (homosexualita) určitá životní strategie, která pomáhá předávat pravděpodobně nějaké geny jako do dalších generací.*“
- „*Jedna z hlavných nebo dlouho asi nejuznávanější teorie, která mohla vysvětlovat homosexualitu, říkala, že homosexuální muži mají dost prostředků na to, aby podporovali potomky svých sourozenců.*“
- *Zatím poznatky, které máme, tak směřují hlavně k mužské homosexualitě... to, co se zatím našlo, tak souvisí spíše s tou mužskou. Jedno z možných vysvětlení je ten, že u ženy je standard nemít konkrétní sexuální orientaci biologicky danou...*“
- „*...nedá se, nedá se říct jako nic konečného, nedá se z toho nic vyvozovat, nedá se říct, že heterosexuální ženy jsou nenormální...*“
- „*...tam to vypadá, že je to mnohem fluidnější, a že se ta sexualita v průběhu života nějakým způsobem třeba i vyvíjí.*“
- „*Pravděpodobně něco existuje, gén by bylo příliš zjednodušený. Ukázali se nějaké oblasti na chromozomu, třeba na chromozomu X locus vlastně Q28, kde se ukázalo, že by to mohlo být spojeno s mužskou homosexualitou. Jestli opravdu je, to ukážou další studie... Ale je pravděpodobný, že se na tom bude podílet možná mnohem víc jako skupin genů...*“
- „*...a zdá se, že to (homosexualita) volba opravdu není. Respektive, když se dělali ještě i v moderní době výzkumy, třeba takzvané konverzní terapie, tak se ukazuje, že to nefunguje.*“
- „*Nezdá se, že bychom to mohli udělat (zmenit sexuální orientaci) nějak jako výchovou nebo něčím takovým...*“

V programe sme nezaznamenali také nedostatky, ktoré by zakladali podozrenie pre možné porušenie ustanovenia § 25 písm. a) zákona č. 264/2022 Z. z.

ZÁVER:

Na základe uvedených skutočností si myslíme, že vysielateľ Rozhlas a televízia Slovenska odvysielaním programu *Experiment* zo dňa 5. 12. 2022 **neporušil ustanovenie § 25 písm. a) zákona č. 267/2022 Z. z.**

Podnet na preverenie navrhujeme posúdiť ako **neopodstatnený.**

Prepis/Popis monitorovaného vysielania k Správe o kontrole dodržiavania povinností podľa zákona č. 264/2022 Z. z. (podnet na preverenie č. PGO-RMS/2023/00092, predch. č. PGO-RPMS/2022/00304)

Monitorované vysielanie: Experiment
Deň vysielania: 05. 12. 2022
Čas vysielania: cca 21:32:05 h
Označenie JSO: 12

časový kód cca:

21:30:00 prebiehajúci program *Antropocén – vzostup ľudstva 2/3 – Vzduch* 12

21:31:01 koniec programu

zvukovo-obrazový komunikát *Dvojka/* upútavka na programy *Záchrana raja Prírodná rezervácia Umphang v Thajsku* 7, *Moje miesta príbeh mesta Trnava/* zvukovo – obrazový komunikát *Dvojka*

21:32:05 začiatok monitorovaného programu *Experiment* 12

Zvučka programu *Experiment*, moderátor Gregor Mareš prichádza do štúdia. (Vľavo dole je nápis „AKO SA NA SLOVENSKU ŽIJE LGBTI+ LUDŤOM?“)

Gregor Mareš: „Ako sa žije u nás ľuďom LGBTI+, ako zmierňovať predsudky a aké má homosexualita vysvetlenie? V dnešnom experimente sa budeme pýtať aj na to, ako sa líši biologické pohlavie od rodu a či je sexualita spektrum. Našou prvou hosťkou je psychologička Jana Fúsková.“

(záber na hosťa, v pozadí zábery z jej práce na univerzite, vľavo dole je nápis: „Mgr. Jana Fúsková, PhD. Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave“)

Gregor Mareš: „LGBTI+ ľudia na Slovensku radšej neprejavujú svoju sexualitu na verejnosti a nedržia sa za ruky, aby sa vyhli pokrikom, či fyzickej konfrontácii, vraví psychologička Jana Fúsková. Vedkyňa pôsobí na pedagogickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave. Predtým pracovala aj na ústave výskumu sociálnej komunikácie slovenskej akadémie vied. Zaoberá sa najmä výskumom identity menších a spoločenskými bariérami pre LGBTI+ ľudí. Skúma aj rodičovstvo v nemanželských rodinách.“

21:33:02 zvukovo-obrazový komunikát *Experiment*

21:33:04 Gregor Mareš: „Vitajte v Experimente.“

Jana Fúsková: „Ďakujem za pozvanie.“

Gregor Mareš: „Začneme prieskumom. Podľa prieskumu inakosti z r. 2017 takmer 2/3 - 58.9 % opýtaných zažili vyhrážky, nadávky alebo žarty z dôvodu, že sú LGBTI+. Ako sa žije tejto skupine ľudí u nás?“

(Zábery na štúdio, v pozadí za moderátorom a hosťom sú počas rozhovoru zobrazené rôzne zábery, napr. detail na držiace sa ruky s rôznofarebnými šnúrkami.)

Jana Fúsková: „Bohužiaľ tá, tá forma násilia, či už je to inštitucionálne násilie alebo nejaké násilie, ktoré sa nachádza v spoločnosti medzi ľuďmi je každodennou súčasťou ich životov. Či

už sú to rôzne formy vzd'arovania sa, urážok, diskriminácie, zraňujúceho humoru, alebo akási taká tá tradičná forma posmievania sa a poš..., posmeškov môže byť pre týchto ľudí veľmi zraňujúca, môže im významným spôsobom ubližovať (na obrazovke sa zobrazí nápis: „QUEER zastrešujúci pojem pre osoby s inou ako heterosexuálnou orientáciou či cisgenderovou identitou“) ...a to už nehovorím o tom, že častokrát tieto nevinné žartíky, alebo tá naša kultúra ako keby znevýhodňovania týchto ľudí a odsúvania ich na okraji spoločnosti môže prerásť do veľmi fyzickej formy násilia. Videli sme to eskalovať pri teroristickom útoku na Zámockej ulici.“

(Na obrazovke sa zobrazia percentuálne údaje z rôznych krajín európy, „zdroj: Eurobarometer 2019“.)

Gregor Mareš: „Ďalší prieskum tentoraz z eurobarometra z roku 2019. Len necelá tretina Slovákov súhlasí s tým aby, citujem gejovia, lesby a bisexuáli mali rovnaké práva ako heterosexuáli. To je prieskum, ktorý prebehol u nás na Slovensku, ale celkovo v celej Európe. Tá istá otázka bola položená napríklad aj Švédom a tam až 98 percent tých ľudí súhlasilo, aby gejovia, lesby a ho..., homosexuáli mali rovnaké práva ako heterosexuáli. Čo to o nás hovorí? A prečo vlastne sme na poslednom mieste v Európskej únii?“

Jana Fúsková: „Žiaľ, je to smutná realita. A, a nie to len nejaký dočasný jav. V prieskumoch eurobarometra sa Slovensko dlhodobo v rámci podpory voči queer ľuďom alebo LGBTIQ+ ľuďom umiestňuje na posledných priečkach, väčšinou sa tak striedame s Bulharskom. A tá situácia, ktorá je vo Švédsku je ale diametrálne odlišná v rámci nielen kultúrnej alebo spoločenskej podpory LGBTIQ+ ľudí, (na obrazovke sa zobrazí text: „LGBTI+skratka pre lesby, gejov, bisexuálov, transexuálov, intersexuálov. Znamienko plus zastupuje ďalšie rodové identity a sexuálne orientácie.“) ale aj v rámci povedzme komunikácie legislatívneho usporiadania ich života, cirkevnej podpory alebo náboženskej podpory. Čiže môžeme hovoriť o celom spektre, ktoré významne podporuje to, že švédska spoločnosť alebo tá, tá komunita je oveľa viac otvorenejšia a akceptujúcejšia práva gejov, lesbič, trans ľudí.“

Gregor Mareš: „Prečo?“

(V pozadí sa zobrazujú zábery na dvoch mužov do pol pása v oblekoch stojacich vedľa seba, alebo dve ženy vo svadobných šatách so svadobnými kyticami.)

Jana Fúsková: „Dlhodobu vo Švédsku je veľmi silná podpora a dôvera v štát a jeho inštitúcie. To znamená ak legislatívne je zakotvené aj vo švédskej ústave, napríklad právo na rovnako pohlavné zväzky a manželstvá sú nielen civilné, ale prebiehajú teda aj v nejakých náboženských inštitúciách. Táto podpora je dlhodobá. Švédsko bolo prvou krajinou na svete, ktorá umožnila legálne tranzície ľuďom už v sedemdesiatych rokoch 20 storočia. A tá podpora prebieha vlastne desaťročia. To, čo na Slovensku my nemáme, alebo tú legislatívu ešte vôbec nemáme ani vytvorenú, v Švédsku je dlhodobým konceptom. U nás bola ešte počas komunizmu dlhodobu homosexualita alebo homosexuálny styk trestný a, a nebol legalizovaný. Švédi odmietli takúto trestnosť homosexuálneho styku už v päťdesiatych rokoch.“

(V pozadí záber na dvoch mužov v oblekoch v tanečnej póze dotýkajúcich sa čelami.)

Gregor Mareš: „Aký vplyv má na to cirkev?“

21:36:44 Jana Fúsková: „Pre mnohých ľudí a hovoríme o desiatkach percent v rámci spoločnosti, je vplyv cirkvi obrovský. Nielen pre veriacich ľudí, ale tým, akým spôsobom cirkev komunikuje, ako sa stavia k rôznym spoločenským problémom alebo rôznym otázkam, môže to spoločenské vnímanie nejakým spôsobom nastavovať. Švédska štátna cirkev alebo dominantná cirkev vo Švédsku je evanjelická cirkev, ktorá v momente, (v pozadí záber na dve dievčatá, ktoré

majú spojené pery) ako boli napríklad legalizované rovnako pohlavné sobáše v Švédsku, pristúpila k tomu, že ich podporuje a je, a umožňuje cirkevné sobáše aj pre gejov, lesby, bisexuálnych ľudí. Čiže tá podpora aj formálna je obrovská, nehovorím o tom, že napríklad služby božie sú dostupné alebo sú špeciálne aj pre ľudí ktorí patria k sexuálnym menšinám. “

Gregor Mareš: „Aký vplyv na to celé majú politici a médiá?“

(Na obrazovke sa zobrazí mapa s modro a červeno označenými európskymi štátmi a text: „Povolené a v ústave zakázané manželstvá osôb rovnakého pohlavia. Zdroj: Denník N“.)

Jana Fúsková: „Tým, akým spôsobom bude prebiehať ten verejný diskurz, tým, akým spôsobom sa o týchto témach budeme rozprávať. A to nemusí byť len téma odlišnej sexuálnej orientácie alebo vyjadrovania, prezentácie, vnímania identity. To sú rôzne témy povedzme od, od interupcií až po nejaké spoločenské témy. Jasne tej spoločnosti dáva určitý rámec. Ak budem o gejoch a lesbách hovoriť ako o nejakých hriešnych ľuďoch, tak to nastavenie spoločnosti samozrejme bude alebo bude vnímanie spoločnosti v takýchto ľuďoch naštrbené. Alebo v prípade povedzme reakcie na fyzické ataky, ktoré prebiehali v posledných mesiacoch a ktoré boli medializované, nepríde k jasnému odmietnutiu, a to odmietnutie nemusí byť v zmysle prejavovania nejakej vyslovene podpory queer ľuďom alebo teda LGBTIQ+ ľuďom. Môže to byť jasné odmietnutie násilia, čo je principiálna vec, to sa deje aj v krajinách, kde sú možno viac konzervatívne alebo extrémistickejšie strany alebo teda predstavitelia. Ale samozrejme tá politická situácia jasne definuje povedzme aj práva LGBTIQ+ ľudí v rámci spoločnosti.“

(Na obrazovke sa objavia dva grafy z prieskumu urobeného v Česku a na Slovensku s odlišnými percentami súhlasu s manželstvom a text: „Manželstvo má byť len zväzok medzi mužom a ženou, zdroj : Denník N“.)

Gregor Mareš: „Opäť prieskum. Podľa prieskumu z roku 2020 si štyria z piatich mladých ľudí u nás na Slovensku, mladí ľudia 15- 29 rokov zo Slovenska myslia, že manželstvo by malo existovať len medzi mužom a ženou. Prečo sú mladí na Slovensku takí málo liberálni. “

21:39:27 Jana Fúsková: „Nepovedala by som, že sú málo liberálni, ale vidíme na, na viacerých prieskumoch, ktoré prebiehajú opakovane, alebo dlhodobo sledujeme tento jav, že ako keby sa nám vytvára taká, taká sínusoida (v pozadí záber na detail držiacich sa rúk). Zatiaľ čo v generácii povedzme tých mileniálov, ľudí narodených po roku 1980 pred milénium a potom generácie Zet, ktorá sú teda ľudia od 1995 neskôr narodení, tak ako keby tá miera podpory, ktorú mali tí mileniáli začala klesať a približujeme sa skôr k tomu odmietaniu medzi súčasnou mladou generáciou, medzi mladými dospelými (v pozadí záber na mužský a ženský symbol – kruh so šipkou a krížikom a medzi nimi detail mužských topánok). Ten efekt môže byť z dvoch dôvodov. Jedným z dôvodov je ako keby taký pocit prílišnej akceptácie zo strany spoločnosti, ale ten je veľmi klamlivý, pretože títo mladí ľudia sa častokrát nachádzajú na sociálnych médiách, kde možno vidia rôznych influencerov alebo nejaké osobnosti, ktoré sú v rámci queer komunity, alebo prezentujú sa ako súčasť queer komunity. A možno im to neseď, alebo majú pocit, že majú príliš veľa práv. Samozrejme vidia množstvo seriálov, kde je kopec postáv. Majú možno pocit, že sú viac privilegované, alebo respektíve len nevidia tú realitou života lesbickej ženy alebo gay muža na Slovensku, a to, čo si dennodenne zažíva. Majú ten klamlivý pocit z toho online prostredia alebo z tých televíznych programov. Na druhej strane prichádza k obrovskej polarizácii spoločnosti, čo nie je len jav, ktorý sa prejavuje u mladých ľudí, ale práve šírením a takou tou akceleráciou skrz sociálne médiá prichádza ako keby k výraznejšiemu takému názorovú rozpolteniu (v pozadí záber na dúhové vlajky). Výraznejšiemu vymedzeniu sa voči niektorým javom. Človek má pocit, že niečo musím viac alebo jasnejšie odmietnuť a jasné,

že neexistuje potom ten stred alebo nie, ne, nejaký taký, taký medzný bod, ktorý by to mohol zjednotiť.“

Gregor Mareš: „Vysvetlime si trochu také pojmy, aký rozdiel je medzi biologickým pohlavím, alebo čím sa líši biologické pohlavie od rodu, genderu.“

21:41:43 Jana Fúsková: „Možno by som to prirovnala, že je medzi tým taký rozdiel, ako medzi autom a šoférom (v pozadí záber na detail rúk s farebnými náramkami, záber na X, Y chromozómy). Že, že máme biologické pohlavie, ktoré je determinované, alebo teda určené je našou biológiou, chromozómami, tým, akým sa narodíme, aké máme biologické pohlavie. Väčšina z nás sa narodí s jasne určeným biologickým pohlavím. Malé percento ľudí sa rodí s tým, že nie je možné určiť. Majú iné chromozómy, majú iné primárne, sekundárne sexuálne znaky. Ale pri týchto prípadoch častokrát hovoríme skôr o tej biológii. Čo sa týka rodu alebo teda toho anglického pojmu gender, ktorý je dominantný v Českej republike, my využívame ten rod. Hovoríme o akomsi identitnom svete (na obrazovke sa zjaví nápis: „ROD (GENDER) je sociálne, či kultúrne pohlavie. Rod je kultúrne podmienený spôsob správania sa a vystupovanie sa žien a mužov“). To znamená, hovoríme o tom, že aké sú nejaké sociálne vrstvy. Toho, čo vnímame, že je mužské. To, čo prislúcha mužom, ako sa majú správať, ako majú vyzeráť, akým spôsobom majú komunikovať (v pozadí záber na mužské a ženské chromozómy). Napríklad množstvo ľudí, keď sa povie muž, alebo ako by mal vyzeráť muž, tak tá predstava je, že je vysoký, silný, dominantný, úspešný, je to ten živiteľ rodiny. Ten, kto sa postará a chráni. Ale napríklad mu prisudzujú aj niektoré atribúty, ktoré nie sú tak ako keby jasnejšie determinované. Napríklad muži sú častokrát označovaní ako tí vtipnejší, tí manuálne zručnejší. Zatiaľ čo pri ženách častokrát máme tie predpoklady (v pozadí záber na ľudský genóm), že žena by mala byť submisívna, tá viac emotívna, tá ktorá sa stará, tá ktorá pomáha. Ale je nás príliš veľa na tom svete a príliš veľa v tej spoločnosti, aby sme vedeli zapadať len do dvoch takýchto škatuliek. Preto skôr hovoríme o rôznom spektre tých ľudí, o rôznom spektre toho, ako sa môžeme prejavovať, ako sa môžeme my sami prežívať a cítiť v rámci toho nášho tela. Čo sa týka ale tej identity, nehovoríme o niečom, čo je premenlivé (záber na chlapca, ktorý sa pozerá do zrkadla a vidí dievča). Naša identita je niečo, na čo je veľmi zvnútornené aj to stabilné v čase. Nie je to naša nálada, ktorá je premenlivá, nie je to náš spôsob oblečenia, ktorý sa môže prispôbovať tým povedzme nejakým akciám, ktorých sa zúčastňujeme alebo v práci, kde sa vyskytujeme. A častokrát prichádza k tomu omylu, že, že množstvo ľudí si to tak vníma, že aha teraz sa cítim ako žena, potom sa cítim ako muž, teraz sa obleka inak alebo nejak sa inak správa. Hovoríme vlastne o rôznych dimenziách. Tou primárnou je to biologické pohlavie, tou sekundárnou je tá identita a tá identita nemusí byť v súlade s tým našim biologickým pohlavím. Dokonca moja identita ako ženy napriek tomu, že som cisgender, teda moja identita je v súlade s mojím pohlavím nemusí byť úplne totožná s tým, ako sa cítim iná žena (v pozadí obraz so ženskými a mužskými symbolmi a dve ženy, jedna má hlavu opretú na pleci druhej). A iná a ďalšia a ďalšia. To znamená, medzi nami je toľko možných rozdielností, že nikto nie sme skutočne rovnaký. A potom je tam taká performačná úroveň, to znamená ako sa správame, ako vystupujeme, ako obleka, ako sa obliekame alebo akým spôsobom komunikujeme. A to znova každý z nás môže nastavené mať trošička inak.“

Gregor Mareš: „Koľko žije približne LGBTI + ľudí na Slovensku. Vieme to?“

21:45:11 Jana Fúsková: „Vieme to odhadnúť. Bohužiaľ nemáme exaktné dáta, ktorí by boli, ktoré boli reprezentatívne. Mali sme príležitosť pri sčítaní obyvateľov, bohužiaľ tá položka sa tam nevyskytla. To znamená, my neviem jednoznačne povedať, že koľko medzi nami žije queer ľudí, ale máme prieskum z tohto roku z amerického Galupovho inštitútu, ktorý hovorí, že

približne 7 celá jedna percentá žije v populácii queer ľudí. Ak to prehodíme na slovenskú populáciu, tak nám vychádza číslo medzi 300 až 400 tisíc občanmi Slovenskej republiky.“

(V pozadí záber na rodinu s matkou, otcom a dieťaťom.)

Gregor Mareš: *„Podľa prieskumu z roku 2019 je viac ako 90 percent slovenských rodičov presvedčených, že len rodičia, ktorí vychovávajú deti v manželstve, im dokážu poskytnúť všetko potrebné pre ich život, ako to hodnotíte?“*

21:46:00 Jana Fúsková: *„V tomto prieskume žiaľ množstvo rodičov vychádzalo ako tých, ktorí zlyhávajú v očiach, v očiach spoločnosti a iných rodičov. Boli to rodičia, ktorí sú rovnako pohlavní. Boli to rodičia, ktorí sa venujú svojej kariére, rodičia, ktorí sa stali rodičmi v príliš nízkom veku alebo naopak v príliš vysokom veku. Bohužiaľ častokrát stoja za, za tým tie naše predsudky a stereotypy a nedôvera voči rozličným alternatívam rodičovstva. Pri rovnako pohlavných rodičoch častokrát vnímame ten stereotyp, že sa v tom diskurze objavuje akási nedôvera voči tomu, či a povedzme dokážu poskytnúť rolové modely. Že či keď dve ženy vychovávajú spoločne dieťa alebo deti mu dokážu poskytnúť takú tu unikátnu mužskú skúsenosť alebo či to dieťa vôbec bude vedieť (záber na detail rúk). Vďaka bohu žiadne zo slovenských detí nevyrastá v absolútnej izolácii. Tie deti sa stretávajú s mnohými vzormi. Majú svojich učiteľov, strýkov, dedkov, starých rodičov. Majú ako keby celú skupinu ľudí okolo seba, ktorá ich všetky tieto veci môže naučiť, ak je tam nejaké, niečo špecifické. Tie deti nestrácajú v rámci svojho vývinu nič, čo potrebujú a dokonca by som povedala, že vo viacerých ohľadoch sú gejovia, lesby, bisexuálni ľudia a trans ľudia oveľa lepšie pripravení na to rodičovstvo, pretože to rodičovstvo sa častokrát nestane len tak alebo nepripravene, bola nehoda na diskotéke alebo sme zabudli alebo zlyhala antikoncepcia. Väčšinou ide o dlhodobú prípravu, sú to ekonomické stabilné páry, ktoré majú svoj priestor, vedia a sú rozhodnutí pre to to dieťa vychovávať.“*

Gregor Mareš: *„Ďakujem veľmi pekne za všetky informácie a nech sa vám darí, všetko dobré.“*

Jana Fúsková: *„Ďakujem za pozvanie.“*

21:47:55 Gregor Mareš: *„A v ďalšej časti experimentu sa budeme rozprávať aj o evolučnom vysvetlení homosexuality.“*

21:48:01 zvukovo-obrazový komunikát *Experiment*

21:48:03 (Záber na hosťa Lenku Příplatovú, v pozadí zábery z jej práce na fakulte, vľavo dole je nápis: *„Mgr. Lenka Příplatová, PhD. Karlova univerzita v Prahe, Filozofický ústav AV ČR“*.) **Gregor Mareš:** *„Sexuálna orientácia človeka nie je výsledkom voľby, vraví Lenka Příplatová, česká vedkyňa sa zaoberá evolučnú biológiou, kam spadá aj výskum sexuálneho správania a orientácie. Výskumníčka pôsobí v laboratóriu evolučnej biológie Prírodovedeckej fakulty Karlovej univerzity v Prahe a na Filozofickom ústave českej akadémie vied. Skúma vplyv parazita *Toxoplasma gondii* na správanie človeka a vývoj duševných chorôb, no zaoberá sa aj evolučnou psychológiou či kognitívnou vedou o náboženstve. Je členkou Českého klubu skeptikov *Sisyfos*.“*

21:48:38 zvukovo-obrazový komunikát *Experiment*

21:48:40 Gregor Mareš: *„Vitajte v experimente.“*

Lenka Příplatová: *„Ďakujem za pozvaní.“*

Gregor Mareš: „V prírode všeobecne ide predovšetkým o prežitie a rozmnožovanie sa. Aké má v tomto smere homosexualita evolučné vysvetlenie?“

21:48:55 Lenka Příplatová: „Homosexualita vlastně v tom z hlediska rozmnožování hraje podobnou roli jako heterosexualita. Je to určitá životní strategie, která pomáhá předávat pravděpodobně nějaké geny jako do dalších generací, ale nemusí to být úplně přímo. My vlastně když chápeme to rozmnožování nebo takové to přežití nejsilnějšího, jak se tvrdilo, že vlastně evoluce to je přežití ne, nejsilnějšího, to není úplně přesný. Evoluce znamená, že vlastně předávání genů do dalších generací prostřednictvím různých strategií a ty strategie nemusí být nutně zaměřeny na to, kdo je nejsilnější, nebo kdo má sám osobě nejvíc potomků, ale třeba to může být zaměřené i na to, jestli vlastně podporujeme ostatní vlastníky stejnejch genů, jako máme my. To znamená v případě například ty homosexuality jedna z hlavných nebo dlouho asi nejuznávanější teorie (v pozadí sú z profilu zobrazení štyria muži od chlapca po starca), ktorá mohla vysvetľovať homosexualitu, zejména teda mužskou byla ta, která říkala, že homosexuální muži mají dost prostředků na to, aby podporovali potomky svých sourozenců, a že díky tomu vlastně i ty svoje vlastní geny, kterejch vlastně mají ty sourozenci taky velkou část, předávají do těch dalších generací a pomáhaj tak vlastně udržovat fitness toho, toho vlastního rodu.“

Gregor Mareš: „Existuje rozdiel medzi mužskou a ženskou homosexualitou?“

21:50:16 Lenka Příplatová: „Jsou tam různé rozdíly. Asi jako člověka nejvíc zajímá, jestli se to vyvinulo stejně a jestli to stejně funguje. Tak ani jedno. Protože samozřejmě stejně tak jako máme trochu různé role v tom rozmnožování, že jo (v pozadí sú zobrazení dvaja muži v oblekoch zobrazení po hrud'v tanečnej pozícii), většinou žena nějakým způsobem nosí toho potomka, porodí ho a kojí ho, což muži vlastně nezvládnou nebo nemůžou, tak tady v tom případě máme taky trošičku jinou roli. A když se evolučně selektujeme, tak my se selektujeme na to, aby nám nejlíp šla ta naše role, která je vlastní tomu našemu biologickému pohlaví. To znamená, určitě budou jiní selekční tlaky na muže a na ženu třeba z hlediska rodičovství, ale stejně tak to platí i právě u toj..., u té sexuální orientace. Zatím poznatky, které máme, tak směřujou hlavně k mužské homosexualitě, i třeba když jsme hledali jako geny pro homosexualitu, tak to, co se zatím našlo, tak souvisí spíše s tou mužskou (v pozadí zobrazení dvaja muži po hrudník držiaci sa okolo pliec). Jedno z možných vysvětlení je ten, že u ženy je standard nemít konkrétní sexuální orientaci biologicky danou, ale vlastně, že se u nás vytváří až v soc..., v so..., v sociálním prostředí, nebo na základe různých parametrů prostředí, ve kterým vlastně žena vyrůstá, Je to uprostřed výzkumu...“

Gregor Mareš: „Aha.“

21:51:31 Lenka Příplatová: „... nedá se, nedá se říct jako nic konečného, nedá se z toho nic vyvozovat, nedá se říct, že heterosexuální ženy jsou nenormální, protože by měli být všechny bisexuální, rozhodně se to nedá brát, nějak jako naprosto jako dogmaticky, ale vypadá to, že skutečně pro tu mužskou homosexualitu jsou určitý evoluční tlaky, zatím co u žen je to trochu rozlišné. Zajímavý je, že se to tak i projevuje, že třeba když se dělali studie, které mapovali stabilitu (v pozadí sú zobrazené dve ženy po hrudník a jedna z nich má hlavu na pleci tej druhej) heterosexuální a homosexuální orientace, tak ty studie vycházejí odlišně pro muže a pro ženy. U mužů to vypadá, že nejstabilnější pro všechny lidi je nejstab..., nejstabilnější jakoby heterosexuální orientace. Co znamená stabilní. To znamená, že když se zeptáte lidí několikrát v průběhu třeba deseti let, jak se identifikují, tak heterosexuálové budou s větší pravděpodobností tvrdit celou dobu, že jsou heterosexuálové, když to u třeba bisexuálů a homosexuálů se to může měnit. Ale u mužů je hnedka jako v dalším ne, nejvíc jako stabilní

homosexuální orientace a zas tak moc se od sebe nelišej, ta heterosexuální a ta homosexuální v tý stabilitě. Nestabilní se vítá bisexuální a u žen, tam je zas nejstabilnější ta heterosexuální, ale homosexuální a bisexuální se prakticky nelišej. Tam se, tam to vypadá, že je to mnohem fluidnější, a že se ta sexualita v průběhu života nějakým způsobem třeba i vyvíjí.“

Gregor Mareš: „Existuje gén homosexuality?“

21:53:04 Lenka Příplatová: „Pravděpodobně něco existuje, gén by bylo příliš zjednodušený. Ukázali se nějaký oblasti na chromozomu, třeba na chromozomu X locus vlastně Q28, kde se ukázalo (v pozadí zobrazený lidský genóm), že by to mohlo bejt spojeno s mužskou homosexualitou. Jestli opravdu je, to ukážou další studie, protože některé ukázali, že by to tam mohlo být, jiné ukázali, že by to tam nemohlo být. Ale je pravděpodobný, že se na tom bude podílet možná mnohem víc jako skupin genů, nebo oblastí na chromozomech, který na tom maj, maj nějaký, nějaký vlastně podíl na té homosexualitě.“

Gregor Mareš: „Dobře a může byt homosexualita volba, životný štýl?“

Lenka Příplatová: „Životním stylem nebo volbou může bejt homosexuální chování, ale rozlišujeme vlastně mezi homosexuální orientací a homosexuálním chováním. A u té orientace, to je něco, co máme třeba stabilně daný. Proto třeba u té mužské homosexuality říkáme, že je to opravdu jako stabilní, že ty lidi se tak identifikujou v průběhu celého svého života, a zdá se, že to volba opravdu není. Respektive, když se dělali ještě i v moderní době výzkumy, třeba takzvané konverzní terapie, tak se ukazuje, že to nefunguje (na obrazovce sa zobrazí text: „KONVERZNÁ TERAPIA súbor pseudovedekých metód určených na zmenu sexuálnej orientácie či rodovej identity“). Že jako můžeme dočasne změnit chování toho člověka, že se třeba jako chvíli bude snažit chovat v souladu se sociální normou, ale to neznamená, že začne jako cítit ty věci nějak jinak. Nezačne.“

Gregor Mareš: „Chcel som sa aj opýtať, či možno zmeniť sexuálnu orientáciu človeka v priebehu jeho veku.“

21:54:33 Lenka Příplatová: „Nezdá se, že bychom to mohli udělat nějak jako výchovou nebo něčím takovým (v pozadí dve ženy zobrazené do pol pása, pery mají spojené v bozk). Je tam nějaká ta fluidní složka, tý sexuality, ale rozhodně to neznamená, že můžeme jako se zkusit přeléčit lidi z jedny orientaci na druhou.“

Gregor Mareš: „Poznáme niečo podobné aj v živočíšnej ríši ako homosexualitu?“

Lenka Příplatová: „Vlastně, když pozorujeme jako zvířata, tak potkáváme homosexualitu na každým rohu. Vlastně, to co je zajímavý je, že i třeba mezi schistosomama nebo krevničkama, což jsou vlastně taková červovitá paraziti, který má... docela jako je to velkej problém v zemích třetího světa, tak tam je vlastně samička větší než samec a má obrovskou břišní rýhu, do který se samec jako schová a běžně jsou tydle schistosomy samozřejmě heterosexuální, protože jinak by se nemohli množit (v pozadí zobrazený detail držiacich sa dvoch rúk s farebnými náramkami), ale část schistozom se jako do sebe vmáčknou dva jedinci a zůstávají tak spolu jako věrný pár, prostě dva samci. I když do sebe úplně, do tý břišní rýhy vlastně nezapadají, protože ten samec je stejně velkej jako ten druhý, nebo prostě nemají, nemají samci břišní rýhu, tak se to tam strašně špatně montuje... (v pozadí usmievajúci sa dvaja muži v oblekoch do pol pása)“

Gregor Mareš: „... takže všade.“

Lenka Příplatová: „... ale je to tam vlastně vod těch červů... přes hmyz až po savce, samozřejmě je strašně nebezpečný říkat, je to v přírodě, takže je to přirozený, takže to máme uznávat u člověka. V přírodě je i infanticida, zabití potomků. Ale na druhou stranu, pokud někdo tvrdí, že člověk je jedinej, kterej má jako homosexualitu, tak to vůbec není pravda. Myslím si, že člověk je spíš tak jedinej, kdo má homofobii.“

Gregor Mareš: „No a čo sa týka sexuálnych identít, tak môžeme povedať o nejakej, že toto je normálne, toto je prirodzené? (v pozadí dve osoby snímané od chrbta, zahalené dúhovou vlajkou)“

21:56:15 Lenka Příplatová: „Přirozený jsou všechny, protože se všechny vyskytují. My vlastně nemůžeme, nebo normální z většiny definic nějaký jako hodnocení prostě toho, co by mělo, nebo nemělo být. Homosexualita je menšinová orientace, ale menšinový jsou i v naší populaci třeba modrý oči. To neznamena, že modrý oči jsou nenormální a měly bychom za, zakazovat modrookejm lidem se třeba brát, nebo něco takovýho. Z hlediska určitejšch skutečností vlastně modrý oči můžou bejt považovány za nevýhodný, protože vlastně vpouštej do oka víc slunečního záření, a může to vést k většího poškození zraku. Takže být modrookej v oblastech, kde je vysoký, vysoký množství slunečního záření je vlastně jako škodlivý, je to nevýhoda, ale přesto nebudem jako modrookejm lidem říkat, že jsou poškození, nebo že jsou nemocní a snažit se jako přeléčit na hnedooký. Přirozený je vlastně oboje. Z hlediska sexuality ještě co, co se dá říct, když se říká, ale přece kdyby byli všichni homosexuálové, tak se ...“

Gregor Mareš: „... vymrieme ano...“

Lenka Příplatová: „... lidstvo přestane rozmnožovat. Ano, proto máme věci, kterým se říká frekvenčně závislá selekce (v pozadí dvaja muži zobrazení po hrudník, jeden má ruku na pleci druhého), která vlastně to vlastně popisuje fenomén, kdy nějaká adaptace je výhodná pouze v určitým procentu populace. To se běžně vyskytuje, třeba když máme ryby, který maj poměrně jako proměnlivý pohlaví v průběhu života, tak tam vidíme, že jsou tam různý strategie, který fungujou jenom třeba určitou část života tý ryby, anebo fungujou jenom v určitý části populace. Třeba u ryby *Coris julis*, kterou běžně najdete ve Středozezním moři (v pozadí dúhová visiaca zámka). Tam někerí samečci mají vzhled vlastně samiček a namísej se do hejna, který hle..., hlídá jako pořádný sameček a množej se tam s těma partnerkama. Kdyby jako všichni byli takový, tak to nefunguje, protože tam nebude ten hlavní samec, který si uspořádá to hejno a tak, ale na určitý menší škále to funguje a je to naprosto validní prostě sexuální strategie a stejně tak to funguje u t..., u tý homosexuality, vlastně. To že říkáme, že sexualita nebo homosexualita se vyskytuje v přírodě, to není jedinej podklad toho, proč maj mít homosexuálové lidské, lidská práva. Tohle je potřeba, já vím, že když já někde promluví jako biolog, tak se potom z toho udělá no jo, tak jediný na čem to stavíme je ta příroda a tam je infanticida taky. Tak infanticidu teda schválíme a podobný věci, nedá se to na tom stavět. To je, na jednu stranu to zkoumáme a je to strašně zaujímavý a chceme vědet jak lidská sexualita v celý svý šíři funguje.“

21:58:47 Gregor Mareš: „Čo by sme mohli my ľudia v médiách urobiť pre to, aby sme a naozaj zmenšili to napätie, alebo aspoň nevyhrocovali tú situáciu v tejto téme.“

Lenka Příplatová: „Já myslím, že je potřeba vysvětlovat a vysvětlovat jako doopravdy to, co se vlastně i zkoumá, ale i to, co jak vlastně LGBTI lidi žijou a proč vlastně o tý svoje práva do

určitý míry bojujou. Že vlastně tam, kde se zlepši situace s lidskými právy LGBTI osob, tak dochází k menší míře depresí u těchto osob, menší míře sebevražd. Což určitě chceme, aby se nezabíjeli mladí děti sami a, a ani navzájem, že jo kvůli, kvůli své sexuální orientaci. A myslím si, že někdy to, co jako rozmíchává ještě víc ty vášně taková ta zkratka, která třeba dostane do médií, že vědci jako obhajují 64 pohlaví. Tohle to třeba vzniklo tak, že se vzala studie, která se pokoušela kategorizovat různé kombinace genderových identit a sexualit. Takže si tam udělali tabulku, kde měli bisexuální muž s něja..., nějakým třeba fetišem nebo s nějakýma různějma aspektama a teď se ta tabulka shrnula a řeklo se, má to nějakých 64 řádků, ono to bylo trošku, trošku jiný číslo, ale shruba takhle. A do médií se dostalo, vědci uznávají 64 pohlaví. To je samozřejmě strašnej nesmysl, to je jenom něco, co nám pomáhá nějakým způsobem kategorizovat svět, abychom si mohli nadefinovat nějaký škatulky a pak s nima dělat modely, pak s nima dál pracovat, ale rozhodně to není že bychom potom rozpočítávali lidi na ulici. Ty jseš kategorie 54 a ty jseš 65, nebo cokoliv takovýho, tak to určitě nefunguje. Takže je potřeba vysvětlovat, co vlastně tá věda říká. Když přijde teďka s kat..., se škatulkou ja nevím třeba gender fluidní osoba, nebo demisexuál, nebo homosexuál, to vlastně nejsou věci, který by byli jediný (v pozadí dúhové vlajky), co toho člověka idenifiku..., jako definuje a je to spíš užitečný pro nás, abychom dokázali lidem poskytnout to, co oni sa..., sami potřebujou a abychom to dokázali vyzkoumat na základě toho, jak se každej člověk projevuje trochu jinak.“

Gregor Mareš: „*Ďakujeme veľmi pekne za všetky informácie, nech sa vám darí, všetko dobré.*“

Lenka Příplatová: „*Taky děkuju moc, děkuju za pozvání.*“

Gregor Mareš: „*A vám veľmi pekne ďakujeme za pozornosť, a tešíme sa na stretnutie pri ďalšom Experimente. Dovidenia.*“

Prebiehajúce titulky v spodnej časti obrazovky

22:01:32 koniec programu Experiment 12

22:01:33 zvukovo-obrazový komunikát *Dvojka*/ upútavka na program

22:02:00 koniec monitorovaného záznamu